

КАТЕГОРІЙНА СЕМАНТИКА ПРИКМЕТНИКА СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

Розглянуто категорійну семантику турецького прикметника, який визначається як семантико-граматичний клас слів. Категорійна семантика прикметника 'статична (непроцесуальна) ознака предмета' функціонально реалізується в атрибутивних, атрибутивно-предикативних та предикативних синтаксичних відношеннях.

Ключові слова: *прикметник, статична ознака предмета, атрибутивні відношення, предикативні відношення, опосередковане означення.*

У поданому дослідженні визначення прикметника як частини мови – семантико-граматичного класу слів турецької мови – ґрунтується на гетерогенному принципі класифікації, що базується на поєднанні трьох критеріїв: семантичного, синтаксичного та морфологічного. Ці критерії взаємопов'язані і становлять ієрархічно впорядковану послідовність трьох принципів аналізу слів турецької мови, що відображає системно-структурні відношення слова як знакової одиниці мови на граматичному мовному рівні. “У граматичній системі мови, яка є визначеною цілісністю, виокремлюються вузлові ланки, що об'єднують слова у граматичні розряди. Кожен такий розряд слів займає у граматичній будові мови визначене місце. Він протиставляється всім іншим граматичним розрядам слів і водночас об'єднаний із ними в одне ціле як компонент єдиної граматичної системи” [5, с. 284]. Слово як об'єкт частиномовної класифікації, звичайно, синтезує і лексичну, і граматичну семантику, тому не можна стверджувати, що лексичні значення слів абсолютно не впливають на визначення частин мови, які є класами цих слів. Однак класифікація лексем за частинами мови насамперед обумовлюється закріпленими за ними граматичними функціями. Базовим теоретичним положенням дослідження є розуміння частини мови як граматичного явища – семантичної категорії граматичного порядку, що визначається на основі частиномовного категорійного значення. Категорійна семантика прикметника ‘статична ознака предмета’ входить до загальномовної семантичної категорії якості, що формує функціонально-семантичне поле, до якого належать слова різних частин мови, але ‘статична ознака предмета’ виокремлюється в окрему частиномовну категорію за особливостями семантики, а саме статичністю та залежністю від предмета як носія цієї ознаки. За теорією номінації, прикметник автономно не співвідноситься з денотатом, а тільки через посередництво означуваного ним іменника, тому семантика ‘статична ознака предмета’ двокомпонентна, вона об'єднує лексичну сему (назву ознаки) та граматичну сему ‘означальне відношення’ (залежність від носія ознаки – іменника). Прикметники виражають статичну ознаку – якість, властивість, відношення, що безпосередньо або опосередковано характеризує предмет (особу), названий іменником. Така семантика узагальнюється в семантичну категорію ‘статична ознака предмета’, що визначається узагальненим питанням *nasıl?*

Неоднозначно визначається лексичний склад цих різних за статусом класів слів у граматичній системі турецької мови, які називаються прикметниками.

Дж. Дені [8, с. 224] визначає прикметники як незмінний клас слів, що виражає ознаку предмета. Відповідно до функцій, він поділяє прикметники на такі: що називають якість предмета (*bir adam /якась людина/, küçük adam /маленька людина/*) – атрибутивна функція, на його думку, має конкретну референцію; що вказують на якість предмета (*ev kırmızıdır /будинок червоний/*) – предикативна функція, на його думку, має дійсничну референцію. Н. Коч [9] прикметниками називає слова, що вживаються у препозиції до іменника і позначають стан предмета, його розташування, кількість, колір і та ін.: *kırmızı kalemler /червона ручка/; büyük ev /великий дім/*. Прикметники характеризуються як другорядні члени речення, які належать до іменної групи. Всі прикметники

Н. Коч поділяє на два великі розряди: якісні (*Niteleme sıfatlar*) та означальні (*Belirleme sıfatlar*) [9, с. 203–209].

Відмінність категорійної семантики слів різних частин мови, що в ономаціологічному аспекті можуть бути співвідносними з однією і тією самою реалією дійсності, демонструє граматичну природу семантичної категорії атрибутивної ознаки, на якій формується частина мови. Слова як номінативні знаки належать до різних частин мови не на підставі узагальнення їхніх лексичних значень, що виявляються через референтну функцію, а на основі абстракції вищого рівня узагальнення – граматичної семантики, яка репрезентується у мові різними способами оформлення цих лексичних значень на синтаксичному та морфологічному рівнях граматичної системи мови. Категорійна семантика ‘статична ознака предмета’ може оформлюватися в турецькій мові лексико-морфологічно і /або

функціонально-синтаксично. Прикметники, які називають ознаку, що мислиться категорійно поза контекстом, як ознака предмета: *ılık /менлий/ (nasıl? hangi?)*, *soğuk /холодний/ (nasıl? hangi?)*, *ince-cik /моне-сенький/ (nasıl? hangi?)*, *beşinci /п'ятий/ (kaçıncı?)*, *bulut-lu /хмарний/ (nasıl? hangi?)*, *yazılı /письмовий/ (nasıl? hangi?)*, виражають семантику ознаки лексично, що передається морфологічною будовою слова: 1) у непохідних прикметниках та прикметниках, утворених на базі непохідних (якісних) прикметників, 'статична ознака предмета' виражається коренем / основою слова синкретично: виражає саму ознаку та відношення цієї ознаки до означуваного предмета, оскільки ономазіологічно ознака не існує відірвано від предмета, який вона характеризує, індивідуалізує, виокремлює з-поміж інших предметів: *iyi /добрий/ (nasıl?)*, *kötü /поганий/ (nasıl?)*, *iyi-cik /добренький/ (nasıl?)*, *kötü-cik /поганенький/ (nasıl?)*;

2) похідні прикметники, утворені на базі лексики інших частини мови, – морфологічні атрибутиви – називають ознаку предмета за відношенням до іншої реалії дійсності (предмета, кількості, дії), тому морфологічна будова таких прикметників відображає ці відношення спеціальними словотвірними афіксами: твірна основа називає явище дійсності (лексична сема), на основі якого формується відношення, а словотвірний афікс виражає атрибутивне відношення (граматична сема): *geç-tek /проходить/ → geç-eğen /тимчасовий/*; *insan /людина/ → insan-cul /людяний/*; *bir /один/ → bir-incil /перший/*.

Такі слова поза контекстом відповідають на питання *nasıl?*, що підтверджує вираження ними категорійної семантики 'статична ознака предмета' і дозволяє кваліфікувати їх як лексичні прикметники – ад'єктиви. Реалізуючись у мовленні, лексичні прикметники дублюють свою категорійну семантику на синтаксичному рівні, тому що в процесі номінації об'єднується ознака (прикметник) і її носій (іменник) у складі комплексної структури – назви об'єкта разом з ознакою, яка його характеризує. Цей зв'язок здійснюється на рівні синтаксису двома способами. Перший – у препозиції до означуваного іменника прикметники виражають атрибутивні відношення у функції означення. Другий – у постпозиції до означуваного іменника-підмета прикметники виражають предикативні відношення як присудок (безпосередньо) або частина складеного іменного присудка (опосередковано через дієслово-зв'язок). Аtribuтивні та предикативні відношення, що виражають семантику ознаки на функціонально-синтаксичному рівні, ономазіологічно відрізняються: в атрибутивних відношеннях ознака мислиться невідривно від носія ознаки – іменника, як внутрішня властивість предмета (особи), наприклад *erken ilkbabar /рання весна/*; у предикативних відношеннях ознака мислиться дискретно і характеризує предмет як актуальна для даної конкретної ситуації, наприклад, *Ilkbabar erkendir. /Весна – рання/*. "Предикативна якість (рос. качественность) (*Сестра хвора* і т. ін.) дискретна: позначувана ознака приписується її носієві, виражаючи основний зміст акту предикації. Зв'язок між ознакою і її носієм встановлюється лише в результаті цього акту. Роздільне приводиться у зв'язок, але ніколи не зливається в єдине ціле: цьому перечить дискретне уявлення предиката стосовно суб'єкта. Інший характер має атрибутивна якість. Дискретність у цьому випадку не настільки яскраво виражена. Вона зберігається лише тому, що конкретна ознака може сполучатися не тільки з конкретною однією субстанцією, а й з іншими означуваними об'єктами (пор. *висока людина, високий дуб* т. ін.)" [1, с. 312].

Здатність виконувати прикметником атрибутивну та предикативну функції визначають і сучасні турецькі граматисти. "Наприклад, *eski bina /старий будинок/* та *bina eskidir /будинок старий/*, в обох цих варіантах використовується прикметник *eski*, але в першому випадку у функції означення, а в другому – частини іменного присудка. У першому випадку значення прикметника визначає та обмежує інший елемент значення. Ми можемо перефразувати це словосполучення як 'старість, визначена будинком'. У другому ж випадку вказується на основний елемент змісту, описується одна з можливих характеристик предмета, перефразовуючи 'будинок має ознаку старості' – це і є предикативна функція прикметника" [10, с. 304].

Аtribuтивні синтаксичні відношення прикметника граматично оформлюються підрядним зв'язком прилягання препозитивного прикметника до означуваного іменника, в яких прикметник виконує функцію означення. Препозиція до іменника в атрибутивному словосполученні не вимагає від прикметника додаткових морфологічних показників категорійної семантики і не зумовлює варіативності прикметникової лексеми, у цій синтаксичній позиції прикметник реалізується завжди в одній морфологічно незмінній формі.

Виступаючи у функції присудка, прикметник виражає ознаку предмета, названого підметом. Предикативні синтаксичні відношення між підметом та присудком, вираженим прикметником, можуть граматично оформлюватися двома способами, що визначають структуру предиката (простий присудок або складений двочленний присудок) та два типи синтаксичного зв'язку з підметом.

Функцію простого присудка прикметник виконує самостійно, без допоміжного компонента (дієслова-зв'язки) і виражає лексичне та граматичне значення синтетично в одній словоформі. Такі присудкові форми прикметника мають спеціальне морфологічне оформлення у минулому категоричному (*-di, -di, -du, -dii, -ti, -ti, -tu, -tü*), минулому суб'єктивному (*-miş, -miş, -muş, -müştü*) та теперішньому (*-o-ım, -o-sın, -o-dir, -o-ız, -o-sunuz, -o-dir-ler*) часах, а також в умовному способі (*-sa, -se*) [6]. Реалізуючись у позиції граматично залежного від

підмета головного члена двоскладного речення, прикметник-присудок поєднується з підметом синтаксичним зв'язком узгодження, узгоджується в особі й числі. Також прикметник може виступати у структурі складеного присудка, в якому прикметникова словоформа виражає лексичне значення ознаки, а допоміжне дієслово-зв'язка виражає граматичні значення і забезпечує синтаксичний зв'язок із підметом та вираження предикативних відношень. Функцію дієслова-зв'язки можуть виконувати напівабстрактні (напівповнозначні, напівлексичні) зв'язки, які зберігають у послабленому вигляді свій лексичний зміст: *olmak, bulunmak, imek* [11]. У складеному прикметниковому присудку граматичне значення часу та граматичні значення особи і числа виражаються граматичним формантом дієслова-зв'язки. Складений присудок такого типу може виражати всі 15 часових грамам категорії часу дієслова. Складений присудок утворює одну аналітичну синтаксему, яка перебуває з підметом у предикативних відношеннях і поєднується з ним, також узгоджуючись в особі й числі, але цей підрядний зв'язок забезпечується не прикметником, а допоміжним дієсловом. Прикметник у складі такого присудка поєднується з дієсловом-зв'язкою підрядним зв'язком прилягання. Опосередковані предикативні відношення підмета та прикметника у структурі складеного присудка виражаються складеним питанням, яке ставиться до присудка: *Sonbahar (nasıl olacak?) geç olacak/Bes-na (nasıl olacak?) bude пізній/.*

Предикативна функція прикметника не змінює його категорійної семантики 'статична ознака предмета' на 'динамічну ознаку предмета', тобто предикативні прикметники не набувають дієслівної категорійної семантики. Дієслово виражає предикативну ознаку суб'єкта, яка характеризується динамікою: зміною своєї реалізації / не реалізації у дійсності стосовно модальної оцінки дії мовцем (реальна / ірреальна дія) та відношенням дія до моменту повідомлення про неї. Прикметник у предикативній функції не характеризує суб'єкт за динамічною ознакою – здійснення / нездійснення суб'єктом дії в дійсності. Утворюючи речення, прикметник лише виражає локалізоване у часі існування статичної ознаки суб'єкта. Наприклад, динамічна (активна) ознака – *Ağaç yeşilleniyor / yeşillendi / yeşillenecek / yeşillen / Дерево зеленіє / зеленіло / зеленітиме / хай зеленіє;* статична (пасивна) ознака – *Ağaç yeşildir / yeşildi / yeşil olacak / Дерево зелене / було зелене / буде зелене/.* Локалізація прикметникової ознаки у часі актуалізує цю ознаку – виражає відношення ознаки суб'єкта до конкретної ситуації дійсності, тобто здійснює предикацію: предикативний прикметник утворює речення і виражає відношення речення до дійсності.

Окрему групу в лексичному складі прикметників становлять якісні прикметники, які, крім функції означення та присудка, можуть, за твердженням лінгвістів-тюркологів, виступати у синтаксичній функції обставини способу дії [8, с. 233]. Керуючись функціональним критерієм, такі слова традиційно відносять до прислівника.

Семантично такі слова виражають ознаку, яка нічим не відрізняється від ознаки прикметника, але у межах прислівника протиставляється за семантикою іншим прислівникам. Традиційно прислівники поділяються на два семантико-функціональні розряди: прислівники означальні *hızlı çalışıyorum / швидко працюю/* і прислівники обставинні *kışın / взимку/, akşamleyin / ввечері/.* Питання про відмінність між означальними й обставинними значеннями другорядних членів речення, зокрема обставин, доволі докладно розглядалось у російському мовознавстві. Зокрема О. Шахматов [7, с. 399–406] виокремлює особливу групу, так званих означальних обставин, у ролі яких виступають прислівники способу, дієприслівники, в тому числі дієприслівникові звороти. Особливість означальних обставин визначає і О. Пешковський: "...Такі слова, як прямо, вголос, враз, повністю і т. ін., як і прислівники, безпосередньо відносяться до дії, прямо обрисовують її. Навпаки, такі слова, як тут, там, учора і т. ін. тільки не прямо (не безпосередньо), відносяться до дії, вказують на щось побічне, щось таке, що в самій дії не міститься. У сполученні, наприклад, *він читав уголос* безформне слово обрисовує сам процес читання, вказує на одну з ознак цього читання, так само, як коли б було сказано: *він читав голосно*. У сполученні ж: *він читав учора* безформне слово вказує на щось таке, що в самому читанні не міститься, а означає тільки зовнішні умови читання. Слово "ознака" може бути застосовано тут, очевидно, тільки в надто широкому значенні. Однак саме ці слова й дали ім'я всій групі (обставини), а насильне застосування цього терміна до слів першого та другого розрядів (*голосно, бігом*) і створили такі безглузді й абсолютно незрозумілі терміни, як "обставина способу дії", "обставина кількості" і навіть в особливо ретельних шкільних граматистів "обставина способу вираження" [4, с. 201].

В. Данилов зазначає, що такі слова, як *голосно, нерухомо, весело*, означають спосіб дії, але визначати їх як обставина способу дії неправильно. "З граматичного боку, краще назвати їх означенням до дієслова, або щоб не порушувати встановленої системи граматичних уявлень, яка відносить означення тільки до іменників, варто говорити про означення способу дії, але, в усякому випадку, не про обставину" [2, с. 59].

Таким чином, означальні прислівники (*hızlı / швидко/, güzel / гарно/*) та обставинні прислівники (*yukarı / вгору/, aşağı / вниз/*) розрізняються за лексичною семантикою та функціонально, що виявляється і в категорійних питаннях: перші відповідають на питання *nasıl?*, другі – на різноманітні питання *nerede? nerede? ne zaman? nereden?* і т. д. Означальні та обставинні прислівники сполучаються із дієсловом підрядним зв'язком приляганням, але

обставинні прислівники, які позначають чинники, умови існування предикативної ознаки, характеризуються більшою формально-синтаксичною автономністю у структурі речення, ніж означальні, які виражають безпосередньо ознаку дії.

Особливості семантики означальних прислівників дозволили по-новому кваліфікувати прислівникове значення цих слів. Зокрема в українському мовознавстві І. Кучеренко розглядає означальні прислівники як другорядні члени речення, які виражають ознаки ознак і мають означальне відношення до інших членів речення (присудка та означення), з якими вони пов'язуються. “Як присудок, так і означення, як уже було переконливо показано О. Потєбнею, є виразниками ознак предмета... Їхня спорідненість у тому, що вони є виразниками безпосередньо належних предметам ознак. У матеріальному світі немає ознак без предметів (як і предметів без ознак). Зрозуміло, що ознаки ознак – це теж ознаки предметів... Виразники ознак інших ознак зв'язуються з виразниками інших ознак не безпосередньо, а через виразників ознак безпосередніх... Інакше кажучи, члени речення, що виражають ознаки ознак... опосередковуються виразниками ознак безпосередніх (присудком, означенням). З погляду значення, ці члени речення, безсумнівно, є означенням, вони є виразниками ознак. Граматичною їхньою особливістю є опосередкованість відношення їх до виразника, носія ознак – предмета. Отже, загальною назвою цих членів речення, ми вважаємо, може бути опосередковані означення” [3, с. 344].

Опосередковані означення виражають опосередковану ознаку предмета, тобто через відношення її до іншої ознаки. Такі означення виступають у ролі поширювачів безпосередньої ознаки предмета – присудків та присубстантивних означень, а також можуть виражати означальні відношення до інших опосередкованих означень.

Опосередковані означення формально-синтаксично сполучаються за допомогою підрядного зв'язку прилягання із дієсловом (*Ben neşeli konuşuyoruz. /Я розмовляю весело/*) або прикметником (*çok neşeli oğlan /дуже веселий хлопець/*). Функціонально опосередковані означення виражають атрибутивні відношення стосовно носія ознаки, тобто характеризують підмет або додаток. Розмежування якісних прикметників та утворених на їх базі якісно-означальних прислівників в українській та російській мовах здійснюється на морфологічній основі: прикметники – змінювані слова (*тихий, тиха, тихе...*), прислівники – незмінювані слова, утворені за допомогою словотвірного афікса -о (*тихо*). Проте функціонально слова обох частин мови виступають означеннями: прикметники – безпосередніми (присубстантивними), прислівники – опосередкованими.

Враховуючи функціонально-семантичну подібність якісних прикметників та означальних прислівників в українській та російській мовах, можна по-іншому кваліфікувати придієслівні означальні слова у сучасній турецькій мові. Наприклад, у реченні *Mehmet hızlı gidiyor /Мехмет іде швидко/ hızlı /швидко/* характеризує підмет *Mehmet /Мехмет/*, опосередковано вказуючи на його ознаку, тобто виконує функцію опосередкованого означення. Як відомо, у цій позиції слово *hızlı* є незмінюваним, як і у позиції присубстантивній *Hızlı tren vaktinde geldi. /Швидкий поїзд прибув вчасно/*. Отже, слово *hızlı /швидкий/* в обох реченнях має однакові семантичні (вказує на ознаку предмета), морфологічні (має незмінювану форму) і функціональні (виступає означенням) ознаки. Це дозволяє зробити висновок, що якісні прикметники у придієслівній препозиції не змінюють своєї граматичної характеристики і належать до семантико-граматичного класу прикметників.

Функція опосередкованого означення для якісних прикметників є семантико-граматичною, оскільки дублює категорійну семантику цих слів, проте ця функція є вторинною, оскільки у ній можуть виступати не всі прикметники, а тільки обмежена група якісних прикметників. У функції опосередкованого означення не можуть вживатися такі лексичні розряди якісних прикметників: назви кольорів (*ak /білий/, kara /чорний/, mavı /синій/, sarı /жовтий/ та ін.*); назви мастей тварин (*siyah /вороний/, kestane /гнідий/ та ін.*); назви зовнішніх (фізичних та тілесних) ознак (*sağır /глухий/, kör /сліпий/, şişman /товстий/, küçük /малий/, büyük /великий/ та ін.*); назви фізіологічних або фізичних станів (*aç /голодний/, eski /старий/ та ін.*); назви соціальних станів (*yoksul /бідний/, zengin /багатий/ та ін.*).

Враховання трьох класифікаційних ознак: семантичної, морфологічної та синтаксичної дозволяє сформулювати таке визначення прикметника. Прикметником турецької мови називається – частина мови, до якої належать слова, узагальнені категорійною семантикою ‘статична (не-процесуальна) ознака предмета’, що функціонально виражається у двох типах синтаксичних відношень – атрибутивних та предикативних, граматично оформлених спеціальними морфологічними формами.

Атрибутивні відношення прикметники виражають у препозиції до означуваного іменника у синтаксичних функціях: а) безпосереднього (присубстантивного) означення та б) опосередкованого (придієслівного, приад'єктивного) означення, в яких прикметники морфологічно оформлюються у незмінній атрибутивній формі. Предикативні відношення прикметники виражають у постпозиції до означуваного іменника у функції іменного присудка, в якій прикметники можуть морфологічно оформлюватися спеціальними афіксами часово-особової парадигми та особової парадигми умовного способу або морфологічною ознакою незмінюваності у структурі складеного іменного присудка.

До прикметника належать слова-ад'єктиви, які називають статичну ознаку предмета у кореляції з атрибутивними та предикативними синтаксичними відношеннями, вираженими морфологічно. Окремий семантико-граматичний клас слів, частина мови – прикметник, формується за семантико-морфологічними та функціонально-синтаксичними ознаками слів. Проте ознака предмета може виражатися тільки функціонально-синтаксичним способом – на синтаксичному рівні. Мовний механізм використовує лексику семантичної категорії предметності (іменники) в атрибутивній функції, яка вказує на означальні відношення між двома іменниками, наприклад, *ahşap masa* (досл. /*дерево стіл*/), *kadın elbisesi* (досл. /*жінка сукня*/), *kadının çocuğu* (досл. /*жінки дитина*/). У таких словосполученнях відсутня кореляція категорійної семантики із семантикою атрибутивних відношень. Поза контекстом іменники атрибутивних словосполучень категорійно осмислюються як предметність і відповідають на питання іменника *ağaç /дерево/* (ne?), *masa /стіл/* (ne?), *kadın /жінка/* (kim?), *elbise /сукня/* (ne?), *kadının /жінки/* (kimin?), *çocuk /дитина/* (kim?). Функціонально, виражаючи атрибутивні відношення, препозитивний іменник відповідає на питання *nasıl?*, що свідчить про означальну семантику, яка формується тільки на синтаксичному рівні, але перекладається українською мовою за допомогою прикметника: *ahşap (nasıl?)* ← *masa /дерева́ний стіл/*, *kadın (nasıl?)* ← *elbisesi /жіноча сукня/*, *kadının (kimin?)* ← *çocuğu /жінчина дитина/*. Такі слова можна кваліфікувати як функціональні прикметники – функціональні атрибутиви, утворені конверсією іменника в прикметник.

Конверсія – це характерний процес і для прикметникової лексики. Якщо прикметник змінює синтаксичну функцію означення – виступає у ролі підмета або додатка, – то він змінює не лише характер синтаксичної реалізації, а й морфологічні ознаки: виражаючи суб'єктні або об'єктні відношення у реченні, прикметник обов'язково набуває граматичного значення відмінка та числа, що оформлюється спеціальними словозмінними афіксами іменника.

Слова з абстрактною ознаковою лексичною семантикою (*güzel /гарний/*, *iyi /добрий/*), морфологічно оформлені словозмінними іменниковими афіксами відмінка та числа, утворюють іменникову морфологічну парадигму (*güzel-ø-ø* (Н. од.); *güzel-ø-nin* (Р. од.); *güzel-ø-e* (Д. од.) і т. д.) і належать до класу слів семантичної категорії предметності, тобто до іменників. Лексична семантика у цих слів залишається ознакова, тобто вони називають ознаку, але категорійно оформлену як предметність за допомогою грамем відмінка та числа, що дозволяє цим словам реалізовуватись у незалежній від іменника функції підмета та додатка. Отже, такі слова набувають статусу морфологічних транспозитів у іменник.

Отже, категорійна семантика 'статична (непроцесуальна) ознака предмета' функціонально реалізується в *атрибутивних*, *атрибутивно-предикативних* та *предикативних синтаксичних відношеннях*, що корелюють із категорійною семантикою прикметника, тому визначають функціональну особливість прикметника як частини мови: функції безпосереднього (присубстантивного) означення та присудка мають семантико-синтаксичний характер і є первинними *синтаксичними функціями* прикметника. У цих синтаксичних функціях можуть виступати всі прикметники незалежно від особливостей їхньої семантики. Функція опосередкованого означення для якісних прикметників є *семантико-граматичною*, оскільки корелює із категорійною семантикою прикметника, але *вторинною*, тому що характерна для обмеженої групи якісних прикметників.

Література

1. Бондарко А. В. Теория значения в системе функциональной грамматики / А. В. Бондарко. — Москва : Языки славянской культуры, 2002. — 736 с.
2. Данилов В. В. Методика наречий / В. В. Данилов // Русский язык в школе. — 1938. — № 2. — 59 с.
3. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови : Морфологія / І. К. Кучеренко. — Вінниця : Поділля-2000, 2003. — 464 с.
4. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. — Москва : Учебно-педаг. изд., 1935. — 452 с.
5. Скорик П. Я. О принципах классификации слов по частям речи (на материале чукотско-камчатских языков) / П. Я. Скорик // Вопросы теории частей речи на материале языков различных типов. — Ленинград, 1968. — С. 282–283.
6. Халимоненко І. Г. Турецька мова : основи теоретичної граматики / І. Г. Халимоненко. — К., 1997. — 281 с.
7. Шахматов А. А. Синтаксис русского языка. [2-е изд.] / А. А. Шахматов. — Ленинград : Учпедгиз, 1941. — 620 с.
8. Dery J. Türk Dil Bilgisi / J. Dery. — İstanbul : Kabaıci yayımevi, 2012. — 956 s.
9. Koç N. Yeni dil bilgisi / N. Koç. — İstanbul : Yayınevi, 1992. — 630 s.
10. Martinez J. G. The Predicative Function Of An Adjectives / J. G. Martinez // EPOS — 1997. — № XII. — P. 303–313.
11. Nejat T. Yeni Dilbilgisi / Tahir Nejat. — İstanbul : Ayraç Kitapevi Yayınları, 2001. — 638 s.

The article describes the categorical semantics of the Turkish adjective that is defined as semantic-grammatical class of words. Categorical semantics of the adjective 'static (non-procedural) features of objects' functionality is implemented in attributive, predicative and attributive-predicative syntactic relationships.

Keywords: adjective, static attribute object, attribute relationship, predicate relationship, indirect definition.